

A volt jobboldali és polgári pártok és vezetőik az állambiztonsági szervek látókörében ^[1]

„Alapvető feladat a nyilvántartott személyek szűrése és közülük azoknak a személyeknek kiválasztása, akik állambiztonsági szempontból magatartásuk és tevékenységük alapján indokoltnak látszik, a folyamatos ellenőrzésük megszervezése. Kiválasztani azokat a személyeket, akik tömegbefolyással rendelkeznek és hajlamosak ellenséges tevékenység elkövetésére. Szükséges a vonaldossziében szereplő személyek ellenőrzése abból a célból, hogy közéljük megfelelő ügynöki beszervezést eszközöljünk. Ez lehetőséget ad ismeret bővítésére, a személyek alapos és többoldalú megismerésére.”

Bevezetés

A kommunista állambiztonsági szervek 1950-tól a hálózati operatív ellenőrzést igénylő objektumokról (különösen fontos üzemek, hivatalok, vagy települések, járásek stb.) ún. objektum- vagy más néven vonal-dossziét nyitottak, amelyek az elhárítási vonallal kapcsolatos dokumentáció gyűjtésére szolgáltak. Amennyiben az objektum megszűnt vagy az elhárítási vonal megszűnése folytán az iratokra operatív szempontból már nem volt szükség, a dossziét irattározták, és egy "O" jelzetű archív számot kaptak.

A megfigyelt objektumok között fontos szerepet kaptak a volt szélsőjobboldali, polgári pártok éppúgy, mint a volt koalíciós pártok, köztük a "jobboldali" szociáldemokraták. Ezek társadalmi támogatottsága, befolyása ugyanis jóval nagyobb volt kommunista pártnál, így nem véletlen, hogy volt vezetőiknek és aktivistáiknak az ellenőrzését különösen fontosnak tartották az ötvenes-hatvanas, sőt még a hetvenes években is. Az országosan és a megyékben is vezetett dossziékban nemcsak az adott párthoz tartozó személyek 1950 utáni tevékenységére vonatkozó iratok találhatóak, hanem magának a pártnak a története, jellemzése is - természetesen állambiztonsági szempontból.

A dossziékból egyrészt a volt állambiztonsági szervek múltjól alkotott képe vizsgálható, másrészt az is kutatható, hogy magának a rendszernek a történelemszemlélete mennyire táplálkozott állambiztonsági forrásokból, illetve fordítva, a szervek mennyire követték az aktuális szemléletet. A dossziékban jól nyomon követhető az elhárítási vonal története is: milyen csoportokra terjedt ki az ellenőrzés, hogyan módosult a célcsoport az idők folyamán. A dossziék tehát elsősorban az állambiztonsági szervek működésére vonatkozóan hordoznak fontos információkat. Mindazonáltal maguknak a pártoknak, szervezeteknek a történetére nézve is kitűnő források ezek a dokumentumok, természetesen figyelembe véve keletkezésük körülményeit. Különösen igaz ez az azokban a megyékben vezetett dossziéknál, ahol a helyi politikai életre vonatkozóan csak néhány elszórt visszaemlékezés, és jobbára a helyi sajtó anyaga szolgál forrással, mivel a helyi politikai és társadalmi szervek iratanyaga nem került levéltárba.

Az itt közölt dokumentumok a Szabolcs-Szatmár megyei állambiztonsági szervek által a "Volt fasiszta és burzsoá pártok tagjairól" vezetett, eredetileg 35-OD-3842, az archiválást követően az O-14863 számot kapott dossziében található. Azért választottam ezt a dossziét, mert noha viszonylag szerény az anyaga, még így is megmutatja a forrásban rejlő lehetőségeket. Másrészt a megye politikatörténete szinte teljesen feltáratlan terület, ennek vizsgálatát kiválóan szolgálhatják ezek az iratok. A dossziét 1967-ben nyitották, majd 1972-ben, az elhárítási vonal megszűnésével, le is zárták. A dossziében található jelentések azt mutatják, hogy különböző vonalakon korábban is gyűjtöttek a jobboldali pártokra vonatkozó anyagokat, csak 1967 után vonták ezeket össze. Külön elhárítási vonalat képezett a nyilaskeresztes párt, amelyről egy 1958-as jelentés található a dossziében, illetve a volt polgári pártok és jobboldali szocdemek vezetőinek ellenséges tevékenysége, amit egy 1962-es jelentés is bizonyít. Ezeket a vonalakat már 1964-re egyesíthették, amint azt egy ebből az évből származó jelentés mutat.

Az egymást követő jelentések szövegezésükben több ponton megegyeznek, és a vonallal kapcsolatos operatív teendők sem változtak érdemben az évek során. Ez azt mutatja, hogy az objektummal összefüggő munkában nem történt érdemi előrehaladás, a megoldandó feladatok jórészt ugyanazok maradtak. Ebben szerepet játszhatott a szerv személyi állományának színvonalának is, amire vonatkozóan szintén érdekes adatokat tartalmaznak a dokumentumok. Maga az elhárítási vonal tulajdonképpen csak az ide tartozó személyek megfigyelésének koordinálását szolgálta, nem az objektummal kapcsolatos érdemi munkát. Az objektumhoz tartozó, az állambiztonsági szervek látókörébe került személyek nyilvántartási anyagait ugyanis az alapdossziéhez tartozó külön dossziékban, ún. pafkákban helyezték el. Ezeknek az eredményeit azonban, amennyire a fennmaradt iratokból meg lehet állapítani, érdemben nem építették be a jelentésekbe.

A dokumentumokból jól megfigyelhető az elhárítási területen a súlypontok eltolódása. A hatvanas évek elején a legveszélyesebb elemeknek a szerv a volt kiscgazdapárti és "jobboldali" szociáldemokrata politikusokat tekintette. Ebben minden bizonnyal szerepet játszott az, hogy 1956-ban jórészt ők aktivizálták magukat nagyobb számban, befolyásuk a forradalom helyi eseményeire viszonylag nagy volt. 1970-re a súlypont a nyilasokra, valamint a Horthy-korszak kormánypártjaira és a vezető közigazgatási tisztviselőkre helyeződött át. Ennek valószínűleg voltak biológiai okai is, mivel a nyilasok a viszonylag fiatalabb korosztályokból kerültek ki, míg a korábban megfigyelés alá vont idősebb kiscgazda és szocdem vezetők meghaltak, vagy idős korukra tekintettel törölték őket a nyilvántartásból. A döntő ok mégsem ez volt, hanem a volt koalícióval kapcsolatos megítélés változása: áruklodó ebből a szempontból az 1970-es jelentésen [4. dokumentum] található kézírásos megjegyzés.

Az iratok az "objektumokra", azaz a volt pártokra, elsősorban a vezetőik 1945 utáni tevékenységét illetően is kitűnő forrással szolgálnak. Megvizsgálható, miként illeszkedtek a kiépülő államszocializmus rendszerébe, mennyire álltak azzal szemben, hogyan őrizték meg volt párttársaikkal a kapcsolatot stb. Az összefoglalókból mindazonáltal információk nyerhetők a pártok 1945 előtti tevékenységéről is. Különösen értékes ebből a szempontból a megyei nyilas szervezetekről szóló jelentések, jelentés-részletek, mivel erről tudományos feldolgozás még egyáltalán nem született. Kiderül belőle például, hogy a nyilaskeresztes párt széles támogatottságát nemcsak az 1939-es választáson elért megyei eredménye mutatja, hanem taglétszáma is jelentős volt, vezetői aktív, tudatos szervezőmunkát végeztek a megyében. Értékes forrást jelentenek az ilyen típusú dossziékban az objektumot képező szervezetek működésével kapcsolatban keletkezett korabeli iratok is. Ebben a dossziében például szerepel egy 1938-as nyilas pártvacsora résztvevőinek a névsora, melyet a nyíregyházi rendőrkapitányság jelentett a főispánnak, valamint a Magyar Élet Pártja Polgári Olvasó Körének egy 1942-ből fennmaradt választmányi jegyzőkönyve [5. dokumentum]. Különösen ez utóbbi értékes, mivel ilyen jellegű iratok egyáltalán nem kerültek levéltárba.

A dokumentumokat az eredeti központozással közlöm, ezen kívül a nyilvánvaló helyesírási hibákat, elírásokat javítottam. A neveket minden esetben a monogramokkal helyettesítettem, egyrészt személyiség- és adatvédelmi okokból, másrészt, mert az iratkezelés szempontjai nem teszik szükségessé a konkrét személyek azonosíthatóságát. Kivételt csak az 1942-ből származó jegyzőkönyvvel tettem, amit az irat keletkezésétől eltelt idő hosszúsága indokol.

Források

Volt Nyilaskeresztes Párt vonaláról 1958. évi értékelő

BM Szabolcs-Szatmár megyei Rendőrkapitányság
Politikai Nyomozó Osztálya
V. alszótály

"Szigorúan titkos!"

Tárgy: Volt Nyilaskeresztes Párt
vonaláról 1958. évi értékelő

Jelentés

Nyíregyháza, 1958. december 6.

A Nyilaskeresztes Párt felszabadulás előtt megyénk területén jelentős térhódítást ért el, amit bizonyít az, hogy taglétszáma 1944. végére 5000 főre emelkedett. Emellett egyes helyeken a párttal szimpatizálók létszáma is megnőtt. Nyíregyházán kb. 1000 nyilas párttag volt, akik közül mintegy 200 fő aktív, tudatos szervező tevékenységet végzett.

A nyilaskeresztes párt megyei és városi vezetősége Nyíregyházán székelte. A megyei és városi szervezetek kb. 30 vezetőségi tagja volt, melyből 7 fő általunk ismeretlen helyen tartózkodik. A pártban belül két fő irányzat alakult ki. Adataink szerint ezek a személyek a felszabadulás előtt nyugatra szöktek. A felszabadulás után Nyíregyházán 56 volt aktív nyilas vezető és tagokat internáltak, vagy bírósági úton hosszabb börtönbüntetésre ítélték. A vezetőség egy része nyugatra szökött és jelenleg is ott tartózkodik. Az elítélt és internált személyek büntetésül letöltése után újra megyénk területén helyezkedtek el és jelenleg is itt élnek. Adataink vannak arra vonatkozóan, hogy a volt nyilas vezetők és aktív tagok döntő többsége jelenleg is gyűlöli a népi demokratikus rendszert, melyet rendszerellenes izgatásokban fejeznek ki. Nyilaskeresztes Párt a felszabadulás előtt a Nyíregyháza után a nyírbátori járásban ért el nagyobb térhódítást. A járás területén kb. 1200 nyilas párttag volt. Az ellenforradalom alatt megmutatkozott ez a létszám azzal, hogy a volt nyilasok nem nyugodtak bele a II. világháború alatt történt vereségükbe. Ez bizonyítást nyert Nyírbátor községben az ellenforradalom alatt alakult fegyveres nemzetőrség eseténél, ahol a nemzetőrség tagjai volt nyilasokból, nyilas légionistákból tevődött össze. Ezek a személyek az ellenforradalom után tovább szervezkedtek a népi demokratikus rendszer ellen, ill. annak erőszakos megdöntésére.

úgy a felszabadulás alatt, mint az ellenforradalom leverése folytán igen sok volt nyilas nyugatra disszidált. Jelentéseink vannak arra vonatkozóan, hogy a nyugati imperialista államok ezt a kategóriát az elkövetkező időkben hírszerzés és egyéb ellenséges cselekmények végrehajtására fokozottabb mértékben fogják felhasználni. Ezt bizonyítja az őrizetünkben lévő H. I. volt nyilas légionárius disszidált öccsének levele, aki többek között arról írt, hogy disszidáltakból nyugaton fegyveres alakulatot szerveztek és azokat a legmodernebb fegyverekkel látták el. Feladatuk lesz "Magyarország felszabadítása". A levélben érdeklődik a volt nyilasokról az általuk ismert gúnynevek alapján és kéri, hogy ezeknek a személyeknek címeit küldje el. Ezenkívül a II. alosztály tájékoztatott arról, hogy Sz. L. volt nyíregyházi nyilas titkár bedobása várható. Ez a személy a felszabadulás előtt menekült nyugatra. A volt nyilasok ellenőrzésére nyitott objektum dossziéban 34 aktív nyilas vezető és tag van nyilvántartva. Ezen kívül 11 személy van kutató nyilvántartásba véve. Őrizetbe vett, vagy bíróság által elítélt, vagy internált személyekre vonatkozó kompromittáló és terhelő adatok nincsenek birtokunkban. Ezeket a személyeket fehér kérdőjegyen prioráljuk és a területünkön élőket a priorálás által beszerzett adatok alapján nyilvántartásba vesszük.

A volt nyilas vezetők és aktív tagok ellenséges tevékenységük irányvonalai és módszerei általunk csak részben van felderítve. Politikai szemléletük és elvi irányvonaluk nincs felderítve és ezek nem ismertek. Nyilas vezetők és aktív tagok kihallgatásuk során vagy egyszerű elbeszélgetések alkalmával igyekeznek a nyilas jelzőket az ún. "Nemzeti Szocialista" jelzőkkel felcserélni. Hivatkoznak arra, hogy a Nemzeti Szocialista Párt cím megtevesztette őket és ennek háttérben nem látták a fasizmust.

Tekintettel arra, hogy a Nyilaskeresztes Párt a Horthy-rezsim alatt 1933 és 1937 között illegálisan kisebb sejtrendszerben szerveződött és tevékenykedett, jelenleg is ilyen sejtzerű csoportosulás tapasztalható. Ezt bizonyítja S. G. nyírbátori járási nyilas szervező és G. M. nyíregyházi szabómester volt nyilas tag köré csoportosult nyilas tagok esete. Mind a két helyen rendszerellenes izgatások tapasztalhatók azzal a különbséggel, hogy S. G.-ék fegyveres harcokra is felkészültek egy esetleges külső támadások támogatására. Ezek a személyek le nem ellenőrzött adatok szerint horgászás címén is tartották egymással a kapcsolatot.

Mint nyilas ügygel a vizsgálati alosztály foglalkozik a határőrség felderítése alapján S. G. és H. I. nyírbátori lakosok volt nyilas vezetők ügyével. Az ellenforradalom előtt már több nyilas társaikkal szervezkedés jellegűen jártak össze S. G. volt nyilas vezető lakására. Ezek az ellenforradalom alatt fegyverkeztek és az ellenforradalom után is még konspiráltabb formában találkoztak és szervezkedtek egy újabb ellenforradalmi, vagy külső támadás támogatására. Tevékenységük őrizetbe vételükkel lett megszakítva. G. M. szabómester műhelyébe összejáró volt nyilasok és egyéb ellenséges személyek ügyével foglalkozunk. Tudomásunk van arról, hogy G. rendszerellenes izgató kijelentéseket tesz. Ügynökeink alkalomszerűen járnak be G.-hoz, legtöbb esetben egyedül találják és ellenséges kijelentéseket tesz. Több személy előtt politikai kérdésekről nem nyilatkozik. G. szabóműhelye egy találkozási hely a volt nyilasok és egyéb ellenséges személyek részére. Ezért G. esetleges beszerzésével ellenőrzés alatt tudnánk tartani több nyilast és egyéb ellenséges személyeket.

A nyírbátori volt nyilas fegyverrejtegetők őrizetbe vétel általában egyetértő hangulatot váltott ki a községben. Az őrizetbe vételek után névtelen levelek is érkeztek a vizsgálati alosztálynak a nyomozás előbbre vitele céljából. A volt nyilasoknak jelenleg egyáltalán nincs tömegbázisuk, azok kegyetlenkedései jelenleg is élnek az emberekben.

Területünkön attól függetlenül, hogy nagyszámú nyilasok élnek, ellenőrzésük és ellenséges tevékenységük felderítése alig folyik. A felszabadulás után a nyilas vezetők és aktív tagok bírósági úton el lettek ítélve, internálva. Ezzel az intézkedéssel befejezettek volt tekintve ezen ellenséges kategóriával való foglalkozás. Kezdetleges ellenőrző és felderítő munka ezen a vonalon 1958. év második felében kezdődött el. Volt nyilaspártok vonalán megyei viszonylatban mindössze egy ügnyökkel rendelkezünk, és ez is új ügnyök, az ügnyöki munkában járatlan és emiatt lehetőségei nincsenek maximálisan kihasználva.

Az 1959. év első felében alapvető feladatnak kell tekinteni a megye nyilas vonatkozásban súlypontot képező területek ügnyökség által történő ellenőrzés alá vonását. Súlypontot képező területek Nyíregyháza város, Nyírbátor és járása, Kisvárdai és járása. A súlyponti területeken a beszerzések előkészítésének ideje alatt (kiválasztás, tanulmányozás) kihallgatásokat és "elbeszélgetéseket" kell végrehajtani egyrészt célszerűség, másrészt az ellenséges személyek feltérképezése és nyilvántartása céljából. Nyíregyháza város területére, Kisvárdai és Nyírbátor községekben legalább 1-1 ügnyök beszerzését kell végrehajtani. 1959. év elején szükséges a BM illetékes alosztályával felvenni a kapcsolatot annak érdekében, hogy a Nyilaskeresztes Párt vonalán dolgozó operatív tiszt tájékozódást nyerjen az említett kategória országosan kiértékelt ideológiájuk és támadási irányvonaluk tisztázása céljából. Ezen kívül felderíteni azt, hogy megyénk területén élő nyilvántartott személyek közül kik rendelkeznek felsőbb kapcsolatokkal és külföldről a volt nyilas vezetők milyen irányításban részesülnek és hogyan használják fel őket a népi demokratikus rendszer ellen.

B. T. r. fhdgy.
alosztályvezető

F. I.
r. hdgy.

A volt polgári pártok vezetői és jobboldali SZDP vezetők ellenséges tevékenységéről

Szabolcs-Szatmár megyei Rendőrfőkapitányság
Politikai Nyomozó Osztálya
V. alosztály

"Szigorúan titkos!"

Tárgy: A volt polgári pártok vezetői és
jobboldali SZDP vezetők ellenséges
tevékenységéről

Jelentés

Nyíregyháza, 1962. április 29.

Szabolcs-Szatmár megye területén a volt jobboldali polgári politikai pártok és a jobboldali SZDP vezetői közül 121 főt tartunk nyilvántartásban 3. sz. karton alapján, ami az alábbiak szerint oszlik meg:

FKP: 102, NPP: 1, és jobboldali SZDP vezető 18 fő. Közülük 14 főt soroltunk be a veszélyes elemek külön nyilvántartásába, akik közül 12 FKP vezető, 2 pedig jobboldali SZDP vezető volt.

A veszélyes elemek közül jelenleg az V. alosztály 1 főt, a VII. alosztály 7 főt, a mátészalkai kirendeltség pedig 6 főt ellenőriz. Az ellenőrzés ügnyökséggel van megoldva. A veszélyes elemek közül - az elmúlt negyedévi tapasztalatok szerint 5 fő gyakran tesz különböző ellenséges kijelentéseket, 9 fő passzív magatartást tanúsít.

Ezeknek az elemeknek a tevékenysége a kül- és belpolitikai események változásainak megfelelően alakult. 1961 tavaszán a mezőgazdaság átszervezése idején arról beszéltek, hogy a parasztságot erőszakkal kényszerítik a tsz-be, ami azt fogja eredményezni, hogy a mezőgazdaság termelése csökkenni fog és az ország gazdasági csődbe jut. A nyugat-berlini helyzet éleződése idején azt hangoztatták, hogy ebben a kérdésben lehetetlen a békés megegyezés, mert a nyugatiak sohasem egyeznek bele, hogy Németországot a Szovjetunió elképzelései szerint egyesítsék. Az NDK által foganatosított intézkedésekről többen azt állították, hogy azokra azért volt szükség, mert másképp nem lehetett megakadályozni a lakosság tömeges áttelepülését. A volt jobboldali SZDP vezetők köréből kiválasztott

veszélyes elemek a nyugat-német választások után reményüket fejezték ki, hogy rövidesen eljön az idő, amikor az SZDP lesz a világ legerősebb eszmei irányítója. Beszéltek arról is, "rendszerátalakítás esetén a volt SZDP vezetőire nagy feladat hárul, mert egy új és egészséges munkásvédelmi politikát kell kidolgozni". Az SZKP XXII. Kongresszusának határozatait becsülve többet azt állították, hogy a Szovjetunióban belpolitikai nehézségek vannak és ellentétek keletkeztek a szocialista országok között is, ami végső fokon a szocialista tábor felbomlását fogja eredményezni.

A vizsgált területen konkrét ügygel, vagy ügyjelzéssel nem rendelkezünk.

1961 októberétől előzetes ellenőrző dosszié alapján feldolgozás alatt tartottuk B. J. volt jobboldali SZDP képviselőt, veszélyes személy, nyíregyházi lakost, aki 1953-ban izgatás miatt 5 évi börtönrre volt ítélve, aktív ellenforradalmi tevékenységet folytatott és azt követően is gyakran tett ellenséges kijelentéseket. A nyugat-berlini helyzet éleződése után fokozta ellenséges tevékenységét. Az ügyben 3 ügynököt foglalkoztattunk, ennek ellenére B. tevékenységét nem tudtuk dokumentálni, mivel a tudomásunkra jutott ellenséges kijelentéseket kizárólag ügynökeink előtt, négy szem között tette. Fentiek miatt az előzetes ellenőrző dossziét 1962 áprilisában F-dossziévé minősítettük vissza.

A hálózati munkában előrehaladást értünk el abban, hogy az e területen foglalkoztatott ügynökséget teljes egészében a veszélyes elemek ellenőrzésére irányítottuk át. Valamennyi ügynök részére foglalkoztatási tervet dolgoztunk ki. Ezekben a tervekben esetenként még olyan személyek is szerepeltek, akik csak a 3. sz. katon alapján vannak nyilvántartva. Ezt a hibát az elmúlt hónapban kijavítottuk, és az ügynököket jelenleg csak veszélyes elemekre foglalkoztatjuk.

Az V. osztály ezen a területen 6 ügynököt foglalkoztat, akik közül 5 a volt SZDP vezetők, 1 pedig a volt FKP vezetők köréből lett beszerelve. Ehhez képest csupán egy veszélyes személlyel rendelkezünk, így az ügynökség nagy része más ellenséges elemek közül kiválasztott veszélyes személyekre van foglalkoztatva. A VII. osztály és a mátészalkai kirendeltség 1-1 volt jobboldali SZDP ügynökkel rendelkezik s ennél fogva 13 veszélyes személyt egyéb ellenséges elemek köréből beszerezett ügynökkel ellenőrzik.

Hiányosság ezen a téren, hogy az V. osztályon a volt pártok vonalán dolgozó operatív tiszt nem kapcsolódott be a VII. osztály és a kirendeltség területén elhelyezkedő veszélyes elemek ellenőrzésébe, így az erről a területről szerzett értesülések nem voltak megfelelően összpontosítva. Ezt a hibát sürgősen kijavítjuk.

Az V. osztályon a volt pártok tagjai között levő ellenséges elemek ellenőrzésével L. M. r. hdgy. elvtárs foglalkozik. Nevezett elvtárs 1958-ig a karhatalomnál teljesített szolgálatot, 1959-ben került az osztályunkra a BM Akadémiára távozó F. I. r. fhdgy. helyére. Eddig 6 hónapos szakmai iskolát végzett, ahol gyenge általános műveltsége és hiányos politikai előképzettsége miatt csak közepes eredményt ért el. Az operatív alapelveket és fogalmakat nem megfelelően érti és ez az ügynökség vezetésében és a feldolgozó munkában is megmutatkozik. L. elvtárs jelenlegi felkészültségével a követelményeknek nem tud eleget tenni. 1962 őszétől be van ütemezve a BM Rendőrákadémia bentlakásos tagozatára és a területet az akadémiát most befejező F. fhdgy. elvtárs veszi át.

A megye területén történt röpcedulázások s falfirkálások eseteiben nem szereztünk olyan adatokat, amelyek azt bizonyítanák, hogy azok mögött a volt polgári pártok vezetői, vagy jobboldali SZDP vezetők állnának.

Új beszervezést nem végeztünk. A rendőri szervek izgatás miatt a jelentésben szereplő ellenséges elemek körében eljárást nem indítottak.

Gy. A. r. szds.
osztályvezető

Egyetértek:

P. F. r. alezr.
osztályvezető

Készült: 3 pld-ban
Kapják: 1 pld. BM II/5. Oszt. Bp.
1 pld. Tájékoztató
1 pld. Lerakva

A volt fasiszta jobboldali pártok vezetőinek és aktív tagjainak megoszlása, elhárítási helyzete

Szabolcs-Szatmár megyei Rendőrfőkapitányság
Politikai Nyomozó Osztálya
V. osztály

"Szigorúan titkos!"

Tárgy: A volt polgári pártok vezetői és
jobboldali SZDP vezetők ellenséges
tevékenységéről

Jelentés

Nyíregyháza, 1962. április 29.

Szabolcs-Szatmár megye területén a volt jobboldali polgári politikai pártok és a jobboldali SZDP vezetői közül 121 főt tartunk nyilvántartásban 3. sz. katon alapján, ami az alábbiak szerint oszlik meg:
FKP: 102, NPP: 1, és jobboldali SZDP vezető 18 fő. Közülük 14 főt soroltunk be a veszélyes elemek külön nyilvántartásába, akik közül 12 FKP vezető, 2 pedig jobboldali SZDP vezető volt.

A veszélyes elemek közül jelenleg az V. osztály 1 főt, a VII. osztály 7 főt, a mátészalkai kirendeltség pedig 6 főt ellenőriz. Az ellenőrzés ügynökséggel van megoldva. A veszélyes elemek közül - az elmúlt negyedévi tapasztalatok szerint 5 fő gyakran tesz különböző ellenséges kijelentéseket, 9 fő passzív magatartást tanúsít.

Ezeknek az elemeknek a tevékenysége a kül- és belpolitikai események változásainak megfelelően alakult. 1961 tavaszán a mezőgazdaság átszervezése idején arról beszéltek, hogy a parasztságot erőszakkal kényszerítik a tsz-be, ami azt fogja eredményezni, hogy a mezőgazdaság termelése csökkenni fog és az ország gazdasági csődbe jut. A nyugat-berlini helyzet éleződése idején azt hangoztatták, hogy ebben a kérdésben lehetetlen a békés megegyezés, mert a nyugatiak sohasem egyeznek bele, hogy Németországot a Szovjetunió elképzelései szerint egyesítsék. Az NDK által foganatosított intézkedésekről többet azt állították, hogy azokra azért volt szükség, mert másképp nem lehetett megakadályozni a lakosság tömeges áttelepülését. A volt jobboldali SZDP vezetők köréből kiválasztott veszélyes elemek a nyugat-német választások után reményüket fejezték ki, hogy rövidesen eljön az idő, amikor az SZDP lesz a világ legerősebb eszmei irányítója. Beszéltek arról is, "rendszerátalakítás esetén a volt SZDP vezetőire nagy feladat hárul, mert egy új és egészséges munkásvédelmi politikát kell kidolgozni". Az SZKP XXII. Kongresszusának határozatait becsülve többet azt állították, hogy a Szovjetunióban belpolitikai nehézségek vannak és ellentétek keletkeztek a szocialista országok között is, ami végső fokon a szocialista tábor felbomlását fogja eredményezni.

A vizsgált területen konkrét ügygel, vagy ügyjelzéssel nem rendelkezünk.

1961 októberétől előzetes ellenőrző dosszié alapján feldolgozás alatt tartottuk B. J. volt jobboldali SZDP képviselőt, veszélyes személy, nyíregyházi lakost, aki 1953-ban izgatás miatt 5 évi börtönrre volt ítélve, aktív ellenforradalmi tevékenységet folytatott és azt követően is gyakran tett ellenséges kijelentéseket. A nyugat-berlini helyzet éleződése után fokozta ellenséges tevékenységét. Az ügyben 3 ügynököt foglalkoztattunk, ennek ellenére B. tevékenységét nem tudtuk dokumentálni, mivel a tudomásunkra jutott ellenséges kijelentéseket kizárólag ügynökeink előtt, négy szem között tette. Fentiek miatt az előzetes ellenőrző dossziét 1962 áprilisában F-dossziévé minősítettük vissza.

A hálózati munkában előrehaladást értünk el abban, hogy az e területen foglalkoztatott ügynökséget teljes egészében a veszélyes elemek ellenőrzésére irányítottuk át. Valamennyi ügynök részére foglalkoztatási tervet dolgoztunk ki. Ezekben a tervekben esetenként még olyan személyek is szerepeltek, akik csak a 3. sz. katon alapján vannak nyilvántartva. Ezt a hibát az elmúlt hónapban kijavítottuk, és az ügynököket jelenleg csak veszélyes elemekre foglalkoztatjuk.

Az V. alosztály ezen a területen 6 ügynököt foglalkoztat, akik közül 5 a volt SZDP vezetők, 1 pedig a volt FKP vezetők köréből lett beszervezve. Ehhez képest csupán egy veszélyes személlyel rendelkezünk, így az ügynökség nagy része más ellenséges elemek közül kiválasztott veszélyes személyekre van foglalkoztatva. A VII. alosztály és a mátszalkai kirendeltség 1-1 volt jobboldali SZDP ügynökkel rendelkezik s ennél fogva 13 veszélyes személyt egyéb ellenséges elemek köréből beszervezett ügynökökkel ellenőrizik.

Hiányosság ezen a téren, hogy az V. alosztályon a volt pártok vonalán dolgozó operatív tiszt nem kapcsolódott be a VII. alosztály és a kirendeltség területén elhelyezkedő veszélyes elemek ellenőrzésébe, így az erről a területről szerzett értesülések nem voltak megfelelően összpontosítva. Ezt a hibát sürgősen kijavítjuk.

Az V. alosztályon a volt pártok tagjai között levő ellenséges elemek ellenőrzésével L. M. r. hdgy. elvtárs foglalkozik. Nevezett elvtárs 1958-ig a karhatalomnál teljesített szolgálatot, 1959-ben került az alosztályunkra a BM Akadémiára távozó F. I. r. fhdgy. helyére. Eddig 6 hónapos szakmai iskolát végzett, ahol gyenge általános műveltsége és hiányos politikai előképzettsége miatt csak közepes eredményt ért el. Az operatív alapelveket és fogalmakat nem megfelelően érti és ez az ügynökség vezetésében és a feldolgozó munkában is megmutatkozik. L. elvtárs jelenlegi felkészültségével a követelményeknek nem tud eleget tenni. 1962 őszétől be van ütemezve a BM Rendőrákadémia bentlakásos tagozatára és a területet az akadémiát most befejező F. fhdgy. elvtárs veszi át.

A megye területén történt röpcédulázások s falfirklázások eseteiben nem szereztünk olyan adatokat, amelyek azt bizonyítanák, hogy azok mögött a volt polgári pártok vezetői, vagy jobboldali SZDP vezetők állnának.

új beszervezést nem végeztünk. A rendőri szervek izgatás miatt a jelentésben szereplő ellenséges elemek körében eljárást nem indítottak.

Gy. A. r. szds.
alosztályvezető

Egyetértek:

P. F. r. alezr.
osztályvezető

Készült: 3 pld-ban
Kapják: 1 pld. BM II/5. Oszt. Bp.
1 pld. Tájékoztató
1 pld. Lerakva

A volt fasiszta és burzsoá pártok vonaláról összefoglaló

Szabolcs-Szatmár megyei Rendőrfőkapitányság
III/III. Alosztálya

Szigorúan titkos!

Tárgy: A volt fasiszta és burzsoá pártok
vonaláról összefoglaló

Jelentés

Nyíregyháza, 1970. június 10.

Jelentem, hogy megyénk területén az OD 3842 számú volt fasiszta és burzsoá pártok vonaláról felfektetett vonal-dossziében a nyilvántartott személyek száma összesen 427 fő. Megyénk területén a nyilvántartott személyek 86,1 %-a a volt fasiszta pártok tagjai, vagy vezetői voltak. E tényezőt figyelembe véve súlypontot képez az elhárítási vonalon. A nyilaskeresztes párt a felszabadulás előtt a 30-as évek elején sejtyszerűen működött illegálisan. A 40-es évek elején lett legális párt és 1942-44 évre jelentős térhódítást, tömegbefolyást ért el. Ezt igazolja az igen magas taglétszáma a pártnak és a megye különböző részein az igen jelentős befolyása, tömegszimpátiája, melyet a "nemzeti szocialista" jelszóval ért el.

A nyilaskeresztes párt megyei és városi vezetősége Nyíregyházán székel. A 40-es években a megyei-városi szervezetnek kb. 20 vezetőségi tagja volt. A párton belül két fő irányzat alakult ki. A Hubay-féle irányzat megyei vezetője volt dr. K. B., jelenleg Kanadában él. A Szálasi-féle irányzat megyei vezetője volt H. L., aki jelenleg Amerikában él. Városi vezetők és helyettesek voltak: S. K., aki jelenleg Sátoraljaiúj hely környékén lakik, dr. á. L., Sz. B. és B. J. nyíregyházi lakosok. Ma. nevű személy tartózkodási helye ismeretlen, Me. nevű vízvezeték-szerelő Budapesten él.

A párt többi vezetője és aktív tagja a felszabadulást megelőző időben a visszavonuló német egységekkel nyugatra távozott, ahol jelenleg is élnek és tevékenykednek. Az itthon maradt nyilas vezetők és aktív tagok a felszabadulás után háborús és népellenes bűntett miatt bírósági úton lettek felelősségre vonva, míg kisebb részük internálva, vagy ref. alá lett helyezve. Az ítélet letöltése, vagy az internálótáborból történő szabadulásuk után nagyobb részt a megyénk területére tértek vissza, jelenleg is itt élnek.

A nyilaskeresztes párt a felszabadulás előtt a nyíregyházi járás után jelentősebb térhódítást érte le: Tiszalök, Nyírbátor és a kisvárdai járásokban. Az ellenforradalom ideje alatt igen megnőtt aktivitásuk. Tevékenyen részt vettek a különféle ellenforradalmi bizottságok és szervezetek munkájában, az ellenforradalmárok oldalán a népi hatalom ellen. A nyírbátori járásban pl. az ellenforradalom ideje alatt alakult fegyveres nemzetőrség tagjai nyilasokból, nyilas légionistákból tevődött össze. Fegyveresen léptek fel a néphatalom ellen. Ezen személyek az ellenforradalom felszámolása után tovább szervezkedtek a népi demokratikus rendszer ellen, annak erőszakos megdöntésére.

Az 1958. évben az őrizetben lévő H. I. volt nyilas légionista személy, nyírbátori lakosnál megtartott házkutatás során előkerült disszidált öccse levele, aki arról írt, hogy disszidáltakból nyugaton fegyveres alakulatot szerveztek és a legmodernebb fegyverekkel látták el őket. Feladatuk lesz alkalmas és adott időben "Magyarország felszabadítása". A levélben érdeklődött még a volt nyilasokról és ezek lakcímeinek közlését kérte.

Az ellenforradalom idején a volt nyilasok közül is többen disszidáltak, ez ok miatt elkerülték a felelősségre vonást. Ezt a kategóriát felhasználják a nyugati imperialista államok, amelyet bizonyít H. öccsének levele is, valamint az NSZK-ban erősödő revansista tendencia.

A megyénkben attól függetlenül, hogy nagyszámú nyilas él, ellenőrzésük és ellenséges tevékenységük felderítése, az aktív személyek kiválasztása, szelektálása alig folyt a területi elv alapján. Szükségesnek és alapvető feladatnak tartom, hogy a megye területén felmérjük elhelyezkedésüket, csoportosulásukat és egymáshoz való viszonyukat. Kik rendelkeznek közöttük felső és nyugati kapcsolattal, e kapcsolat jellege. Nem-e használják fel őket perspektivikus céllal a népi demokráciánk ellen. E megjelölt feladatok végrehajtása után lehetőség nyílik az aktív ellenséges személyek folyamatos és többoldalú ellenőrzésére.

A Magyar Élet Pártja, annak vezetői, aktív tagjai a felszabadulás előtt teljes egészében kiszolgálták a Horthy-fasizmust és kormányát, valamint a német fasizmust. Politikai tevékenységük az akkori kormány érdekeit, gazdasági, politikai és kulturális alapjait erősítette. Egészében részt vettek a haladás érdekében szolgáló munkásmozgalmak elleni harcokban. A felszabadulás után is tevékenységük a régi rend visszaállítását célozta. Az ellenforradalom idején nagyrésztük aktívan bekapcsolódtak az ellenforradalmi bizottságok és szervezetek munkájába és ott irányító tevékenységet folytattak. Nagy jártassággal és tapasztalattal rendelkeznek e személyek a politikai életben. Közülük többen kapcsolatban voltak exponált országos vezetőkkel, politikusokkal. Politikai szereplési vágyuk tradicionális. Környezetükben elismert, ún. tekintélyes emberek. Társadalmi rendünk iránt ellenséges érzülettel vannak. Nagy többségük a felszabadulás után, vagy az ellenforradalom után volt felelősségre vonva. E személyek egymással is jó kapcsolatot tartanak fent. Egymással laza kapcsolatot tartanak fent, pl. vasárnapi összejárás vagy kártyázás címén. Lakhely szerint, vagy elhelyezkedésüket tekintve nagy lehetőségük van az egyszerű emberek befolyásolására.

A volt magas rangú horthysta tisztviselők, elemek a múltban különböző közigazgatási pályán dolgoztak. Hűen kiszolgálták a Horthy-rendszert, annak érdekeit. Járási, községi viszonylatban aktív szerepet játszottak, segítettek az ott működő kormánypártot és annak politikai célkitűzéseinek megvalósítását. Aktív harcot folytattak a haladó és munkásmozgalmi személyek ellen.

A felszabadulás után a jobboldali irányzatot képviselték és segítették. Nagyrésztük bűnvádilag lett felelősségre vonva, vagy internálva, vagy ref. alá lett helyezve. Az ellenforradalom idején is egy részük tevékenyen részt vett a különböző ellenforradalmi szervezetekben, vagy szimpatizált az ellenforradalom vezetőivel, szervezőivel. Segítették ebben az időben a különböző pártok újjászervezését.

Jellemző e kategóriára is, hogy magas polgári műveltséggel rendelkeznek. Nagyrésztük járási székhelyen, vagy nagyobb községekben él. értelmiségi személyek

körében kapcsolatuk kiterjedt és széles. Környezetükben és az egyszerűbb emberek között "tekintélyes" befolyásos emberek. Befolyásuk elsősorban értelmiségi, kispolgári beállítottságú személyek irányában hat. Figyelembe véve ezen körülményeket indokolt differenciálásuk, az aktív személyek kiválasztása és ellenőrzésük megszervezése.

A volt fasiszta és burzsoá pártvezetők, aktív tagok, valamint a vonalosszíjban szereplő nyilvántartott személyek tevékenységére vonatkozó értesüléseink nem megfelelő, megnyugtató. Ennek alapján tevékenységüket, magatartásukat, egymáshoz való viszonyukat átfogóan, reálisan értékelni, elemezni nem lehet. Közöttük egy fő ügynökkel rendelkezünk. Az ügynök hírszerző lehetősége korlátozott, mely öregségével és ambíciójával függ össze. Ezen ok miatt - nagyrésztük, köztük kiemelkedő személyek is - kiesnek az elhárítás, a folyamatos ellenőrzés alól. Csak azoknak a személyeknek magatartását, tevékenységét ismerjük, akik ügynökséggel vannak ellenőrizve. Jellemző e személyekre, hogy figyelemmel kísérik a napi politikai eseményeket, egymással alkalomszerűen a kapcsolatot fenntartják. A párt politikai irányvonalát úgy értékelik, hogy az a liberalizálódás, polgárisodás irányában hat. Hasonlóan vélekednek a Szovjetunióról is, amit a nyugati hatalmak győzelmének, a szocialista társadalmi rend életképtelenségével magyaráznak. Ezzel hozzák összefüggésbe a népgazdaság területén mutató fogyátékoságokat, s a nemzetközi munkásmozgalomban kialakult helyzetet.

A volt koalíciós pártok országgyűlési képviselői, megyei, járási és nagyközségi vezetői szerepelnek nyilvántartásunkban. A felszabadulás előtt e pártok általában programjukkal az akkori kormánypárt politikájával szemben a haladást képviselték. Felszabadulás után éppen e körülmények miatt volt nagy a tömegbefolyásuk és a tömegszimpátiájuk. E körülményekből adódóan az MKP-nak aktív harcot kellett velük szemben folytatni, hogy fokozatosan növelje tömegbázisát. Azonban e pártok jobboldali vezetői egy pillanatra sem szüntették meg aktív tevékenységüket a munkásosztály pártja ellen. A fordulat éve eldöntötte a tömegek megnyeréséért folytatott harcot. A pártvezetők és aktív tagok továbbra sem szüntették meg tevékenységüket. Nem nyugodtak bele, hogy az MDP lett az országban a vezető párt és a politikai élet irányítója. Többségük különböző népi demokratikus ellenes tevékenység miatt lettek felelősségre vonva. Az ellenforradalom előtt, valamint idején fokozták aktivitásukat. Vezető és irányító tevékenységet fejtettek ki megyei, járási és községi szinten az ellenforradalmi bizottságokban és szervezetekben. Fő tevékenységük az államhatalmi és igazgatási szervek felszámolása, a politikai hatalom megszerzésére irányult. Ennek érdekében viszonylag rövid idő alatt intézkedtek pártjaik újjászervezésére. Felszabadulás óta folyamatosan igazolja tevékenységük, hogy gyűlölettel vannak a proletárdiktatúra iránt. Jelenlegi ellenőrzésük nem megnyugtató, szükséges közöttük az ellenséges személyek kiválasztása és folyamatos ellenőrzése.

([kézirásos megjegyzés az előző bekezdés mellett a lap szélén:] Politikai elemzés nagyon rossz. SZDP testvérpárt, NPP szintén a dolgozó parasztságot képviselte. FKGP balszárnya szintén Dobi vezetésével. Tehát csak befurakodott reakció a jobboldalon stb.)

A fasiszta és burzsoá pártok vonalán alapvető feladat a nyilvántartott személyek szűrése és közülük azoknak a személyeknek kiválasztása, akik állambiztonsági szempontból magatartásuk és tevékenységük alapján indokoltnak látszik a folyamatos ellenőrzésük megszervezése. Kiválasztani azokat a személyeket, akik tömegbefolyással rendelkeznek és hajlamosak ellenséges tevékenység elkövetésére. Szükséges a vonalosszíjban szereplő személyek ellenőrzése abból a célból, hogy közejük megfelelő ügynöki beszervezést eszközöljünk. Ez lehetőséget ad ismeret bővítésére, a személyek alapos és többoldalú megismerésére. E feladatok végrehajtása után a megfelelő ismeret alapján újabb feladatok kijelölése és végrehajtása.

Az OD-3842 számú vonalosszíjban nyilvántartott személyek csoportosítását két fő elhárítási területre vetítettem ki: Nyilaskeresztes és más fasiszta pártok tagjai:

Alapnyilvántartásban szerepel: 98 fő
Ebből F-dossziés személy: 1 fő
Kutató nyilvántartásban szerepel: 270 fő
összesen: 368 fő

[A dokumentum folytatása hiányzik!]

Jegyzőkönyv

JEGYZŐKÖNYV

Felvételtek Nyíregyházán a Magyar Élet Pártja Polgári Olvasó Körének a helyiségében 1942. február hó 17. napján megtartott választmányi ülésen.

Jelen voltak alulírottak:

dr. szigeti Vass Jenő, Bertalan Kálmán, vitéz Putnoky István, Báthory István, Fazekas János, Rajky Jenő, Kálmán Géza, Angyalos László, Aradvány Béla, dr. Szarka Sándor, Soós Gyula, Jáéky Lajos, Zomborszki Mihály, Sasváry Gyula.

Szigeti Vass Jenő dr. pártvezető az ülést megnyitja és a jegyzőkönyv hitelesítésére Rajky Jenő és Angyalos László választmányi tagokat kéri fel. Elnöki megnyitójában rámutat az ellenzék nagyon elítélendő lépésére és hevesen kikel az aljas szövegű röpcédulák terjesztői ellen. Súlyos időket élünk, mondotta szigeti Vass Jenő, s visszapillantva a történelemben, megállapítja, hogy súlyos időkben országunk máskor is választott kormányzót, avagy helyettes: Hunyadi János, Kossuth Lajos stb., s most, amikor a világháború, a szabadkőművesség és a nemzetközi eszmék sötét örvénybe sodorták a nemzetet, egy szívvel és egy lélekkel kell amellet az igaz magyar mellett állani, aki nemzetünket kivette a fertőből, s mint új honalapító, már háromszor növelte meg országunkat. Szívvel-lélekkel kell támogatnunk, nehéz munkájában mellé helyettes állítani. Bertalan Kálmán országgyűlési képviselő érdekes intimitásokat tárt fel a belpolitikai életünkből, emesélte keresetlen, de megragadó szavakkal a pártértekezlet lefolyását és az azt követően tanúsított ellenzéki magatartást a kormányzó-helyettes jelölési kérdésben. Rámutatott, hogy a Horthy név ma az egész világon kedvelt, súlyal bír és biztosítja számunkra a jövőndőt. Csak megvetéssel gondolhatunk mindazokra, akik résztint aljas önző szándékból, részint pedig azért, hogy nemzetünket egy újabb forradalomba sodorják, hazaárulást követve el, aljas röpiratokat akartak terjeszteni. Rámutatott, hogy milyen határozott mértékben jutott kifejezésre a magyar nemzet megbecsülése a két baráti nagyhatalom külgyminisztereinek látogatása által. Megrázó szavakkal ecsetelte a Volga melletti harcokat, a magyar ősi és hősi erényeket, a magyar harci kedvet, amellyel örömmel küzd a vörös rém Európából, illetve az egész világból való kiirtása érdekében.

Elmondotta, hogy a tavaszi nagy offenzívánál a németek milyen óriási felkészültséggel és milyen új gépteknikával fogják a vörös hadsereget tönkre tiporni. Bejelentette, hogy a kormány az ezermillió gazdasági fejlesztési beruházást, illetve az ezzel kapcsolatos munkálatokat a tavasszal megkezd. Bejelent, hogy a karácsony alkalmából a Magyar Élet Pártja a szeretetadományokat és segélyeket adott számos arra rászorult szegény magyar családnak. Ezt azért tartja szükségesnek megemlíteni, mert példát akar mutatni Nyíregyháza közönségének. Ugyanis a nagyhangú, ígérgető ellenzéki képviselők nem hogy nem tesznek semmit a félrevezetett magyar testvéreink érdekében, de még a legszentebb ünnepen: a szeretet ünnepén sem jönnek el, hogy a nyomorgókat legalább simogatásaikkal enyhítsék.

Az időközben eltávozott dr. szigeti Vass Jenő helyett az elnöklést vitéz Putnoky István társelnök veszi át, aki megköszöni Bertalan Kálmán országgy. képviselőnek ezt az igazán értékes és lebilincselő tájékoztató előadását és külön hálás köszönetet mond úgy a választmány, mint Nyíregyháza társadalma nevében azért, hogy súlyos anyagi áldozatokat hozva 20 pár cipőt szerzett be saját pénztárcája terhére és osztott ki 20 arra rászorult szerencsétlennek.

Majd indítványozza, hogy ragaszkodó szeretettel és hűséges hódolattal köszöntse a választmány jegyzőkönyvíveg a Kormányzó Urat és Bárdossy László miniszterelnököt, valamint a MÉP országos elnökét.

Kmf.

Dr. Farkas Lajos
vm. szerv. titkár elnök

jegyzőkönyvhitelesítő:

Angyalos Géza

Rajky Jenő

Címkék:

[állambiztonság](#) ^[2]

[megfigyelés](#) ^[3]

[SZDP](#) ^[4]

[Nyilaskeresztes Párt](#) ^[5]

[FKGP](#) ^[6]

[NPP](#) ^[7]

[Horthy-korszak](#) ^[8]

Kiadás: 3. évfolyam (2003) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_volt_jobboldali_es_polgari_partok_es_vezetoik_az_allambiztonsagi_szervek_latokoreben.html

Hivatkozások

- [1] https://www.archivnet.hu/politika/a_volt_jobboldali_es_polgari_partok_es_vezetoik_az_allambiztonsagi_szervek_latokoreben.html
- [2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allambiztonsag>
- [3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/megfigyeles>
- [4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szdp>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nyilaskeresztes-part>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/fkqp>
- [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/npp>
- [8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/horthy-korszak>